

DISPATCH

SECRET

EXSA - 265 //

TO:	Chief, ES	HEADQUARTERS FILE NO:	E 3
INFO:	Chief of Station, []		
FROM:	Chief of Base, []	DATE:	28 Dec 62
SUBJECT:	[] [] Comments on Certain Members of the Central Committee, Albanian Workers Party	☐	BE "GJ" - CHECK "Y" ONE
		☒	NO INDEXING REQUIRED
ACTION REQUIRED:	NONE	☐	INDEXING CAN BE ADDED BY CHAIRMAN HQ DESK ONLY
REFERENCES:	EXAM - 3416, 2 November 1962		

JAN 18 1963

1. Attached herewith are []'s comments on certain personalities of the Central Committee of the Albanian Workers' Party. The officials in question are: Enver HOJHA, Mehmet SHESHU, Spire KOLEKA, Mysal KAPO, Rezir BALLUKU, and Gogo MUSHI.

2. [] will continue to prepare such analyses and they will be forwarded to Headquarters as the information is produced.

Enver Hojha - []

[] []

FILE OPENED ON THE BASIS OF THIS DOCUMENT.

28 December 1962

Distributions:

Orig & 2 - Chief, ES

3 - Chief of Station, []

NAZI WAR CRIMES DISCLOSURE ACT

EXEMPTIONS Section 3(b)

(2)(A) Privacy

(2)(B) Methods/Sources

(2)(G) Foreign Relations

Declassified and Approved for Release by the Central Intelligence Agency

Date: 2005

Attachment to → EKSA-265/1

28 Dec 62

C 3

Komiteti Qendror -

PYROJA POLITIKE.

L 3

0
ENVER HOXHA

E kam njohur per here te pare ne Liceun Francez te Korçes. Atëhere, sekretari i pare i sotem i Partise se Punes se Shqiperise ish profesor i lendes Moral, ne klasat e ulta te Liceut. Une ndodhesha nxenes ne klasen e III-te (Sixieme). Detyren e profesorit, Enveri e ushtroi per nje vit vetem, mbasi u ddua nga Liceu per idete e tij majtiste.

Jemi ritakuar disa vjete ne vonë, kur une sapo kisha mbaruar Liceun dhe, sipas urdherit te Partise, mishe fale ne mal. Gjate tere perides se okupacionit e te Lutes jemi takuar shume pak here. Sidoqofte, njiheshim e bisedonim me njori tjetrin si thjesht te njohur, pa asnje intimitet. Ne fakt, sa kohe qe Partia nuk kish mare pushtetin ne dore, udheheqesit e saj (dhe ne keto numur edhe Hoxha) mbanin nje qendrim te thjeshte e miqesor me aneteret e Partise. Nje here bile, se bashku me dy proje personale te tij, i kam sherbyer si udheheqes per ta futur ne qytetin e Korçes e fshetur ne nje baze (shitepi) ilegale.

Heret e ~~1946~~ fundit jemi takuar ne veret e 1946-es, ne Beograd. Atëhere, Enver Hoxha kish ardhur si kryetar i delegacionit shqiptar qe negocioi detyrat e tranzitit e miqesit, te bashkepunimit e te ndihmes reciproke me ish shtetin e Jugosllavise. Atëhere une isha sekretar i delegacionit shqiptar qe punonte ne Beograd. Kjo ishte bashkimi i dy delegacioneve shqiptare ne Beograd. Kjo bashkimi ishte i shkurter (në qytetin e Beogradit) ne Enveri beri bashkimi i delegacioneve shqiptare (C. B., K. B., K. B. I., Slloveni).

CS COPY

E 3

Ishte e fundit here që patë rastin të shoqë se afermi e të bisedoi me të. Qysh atëhere e kam parë vetëm prej se largu, në ndonjë parade ose rruges kur kalonte me automobilinë e tij.

Opinionet që pasojnë mbi personin e tij, pra, janë pjesërisht personale dhe pjesërisht të dedukuara nga sa kam degjuar prej miqve e shoqeve të mij të diku shpesh në Shqipëri.

Ka qëndruar, kurdohere, përmbi të gjithë udhëheqesit e tjerë, dhe kjo, që nga themelimi i Partisë. Eshtë i vetmi që ka mbetur nga i pari Komitet Qëndror (zgjedhur nga Miladin Popoviçi) që në Nendorin e 1941-se. Qysh atëhere kish postin e parë: atë të sekretarit politik. E mbajti deri me sot duke kapërxyer të gjitha krizat. Vetëm për një moment, por shumë të shkurtra, iu avit Koçi i Xoxës, ish sekretar organizativ i Partisë ~~që më 1948~~.

Zakonisht, e sidomos këtu në Greqi, (me sa kam kuptuar) mendohet se frenat e situatës në Shqipëri i ka me Teper Mehmet Shehu. Nuk jam i ketij mendimi. Mendoi se frenat e Shqipërisë, edhe në momentet me kritike për të (1946), i ka patur Enveri. Opinioni tim është ky: Mehmeti është bashkëpunatori i tij me i ngushtë, dora e djathtë e tij. Diktatori i vertetë ka qenë dhe mbetet Enveri. Në rast se Mehmet Shehu është pesë koke përmbi udhëheqesit e tjerë të Partisë, nuk pushon, prapë se prapë, të jete një koke në poshtë se sa Enveri. Enveri ka qëndruar kurdohere përmbi 6 koke përmbi të tjerit. Mehmeti, nga i barabartë midis të barabartëve (1949) bëri një karrierë vertikale dhe sot ndodhet (1962) pesë koke më lart.

Tek-tuk, në shtypin e lire, figuron gjykimi se Enveri nuk është njeri me puls, se ka një karakter me teper të butë e që peson ndikimin e ndonjë tjetri. Nuk pajtohem as me këtë opinion. Edhe puls ka, edhe karakter ka. Pa asnjë dyshim, Mehmeti është me i eger; Temperamenti i tij me i spikatur. Merita të domosdoshme këto për një udhëheqës në një regjim totalitar. Mirepo këtu nuk duhet harruar fakti se krahas këtyre meritave, Mehmeti ka edhe të meta të mëdha: është kapricioz, i rrembyer dhe ka kurdohere nevojë për ndokënd që ta përmbaje. Aqë me teper sepse dëshirat e tij i mer për realitete, sepse udhëheqës shumë nga pasionet e tij personale, sepse rrembahet nga sukseset e çastit.

Ndryshe nga Mehmeti, Enveri është me teper politik, me teper diplomat, me realist. E tere jeta e tij tregon se sekretari i parë i sotëm i K.C; është udhëheqës nga parimi: "mat shtete here e prit një here". Ndryshe nga Mehmeti që është ~~za~~ sanguinaj, Enveri di të shtrijë kembet sa është kërvati. Nuk i mungon, pastaj, as guximi, as puls. Enveri nuk ka guximin e një vachtaraku këpëdai (siç është Mehmeti) por atë të një diplomatit të talentuar, që di të bëjë leshime e koncesione (ndryshe nga Mehmeti që është intranzigjent ekstremist) atëhere kur këto janë të domosdoshme, të nevojshme. Ka sens kritik që bon sens. Di të tregojë shprehjet e kritikës në mënyrë të shprehur, kur është e nevojshme, por edhe të llogaritet kurdohere të këndojë.

Enveri, në të gjithë, është një person i fortë, i fortë në të gjithë. Enveri, në të gjithë, është një person i fortë, i fortë në të gjithë.

Nga te gjithë udhheqësit e Partise, Enveri gëzon simpatihë me te madhe të masës së Partise. Në këtë, natyrisht, përveç meritave të tij relative, ka influencuar edhe i ashtuquajturit kult i personalitetit, kultivuar për vjetë e vjetë me radhë rreth personit të tij.

Për kësë përparë bërë fjalë për diplomacinë e Enverit. Thashë se është një diplomat i talentuar që di të gëjkojë drejtë situatën e të perfitojë nga premiset që jep. Kjo është njëra anë e kesaj monedheje. Në të tjetër është se, si diplomat i mirë, nuk avancohet kur shumë përparë. Kur është fjalë për vendime, masa dhe orientime anti-popullore të hapta, atëherë di të vihët në plan të dytë; ngarkon, për shpalljen dhe zbatimin e tyre, ndonjë tjetër (fjalë vjen Mehmetin). Kur, në tërë karrierën e tij, nuk mori vehtë përgjegjësinë e këtyrë masave që mund të kishin, në të ardhmen, rezultate të dyshimta. Enveri ka ecur në përgjithësi, si regull, mbi toke të shëndosha. U është shmangur, me shumë maestri, hapave të pasigurta. Në këto raste ai ka dijtur kurdoherë të vërë përparë të tjerit, dhe të dale, me vonë, si shpëtimtar i situatës. Koçi i Xoxës dhe fati i tij është shembulli më karakteristik. Të tjerë s'më buj:

Më 1952 Komiteti qendror mori në diskutim të veçantë "problemin bujqësor", një nga më të vështirët. Studin e raportit e të masave, Enveri ia lë Mehmetit. Rezultati: Plenumi, sipas direktivave që përmbanin raportin e Mehmetit, vendosi të hedhë parullën e "kolektivizimit integral". Dhjetë ditë më vonë (sigurisht sepse të tilla kënaqësive atëherë udhëzimet e Moskës që bënë ligjin në Tiranë) plenumi i K.Q. ka s'asaj here kënaqësive sipas një raportit të dytë, të mbajtur nga Enver Hoxha, demon parullën e kolektivizimit integral.

Thuajse në të njëjtën periudhë Partia mori në diskutim çështjen e ashpërsimit të Luftës së Klasave. Të gjithë përgjegjësinë e kesaj lufte antipopullore (pushkatime pa gjyqë, arrestime massive, pushime në punësisht "të dyshimta" në administratë, etj.), Enveri ia lë persëri Mehmetit. Hoxha, qëndron në hijë, qëllimisht... Por disa muaj më vonë, kur mbahet Kongresi i ardhshëm i Partise dhe kur konstatohet se ashpërsimi i Luftës së Klasave kish shkuar shumë larg në Shqipëri, (përgjegjës Mehmet Shehu), Enveri nuk mungon të dale persëri si shpëtimtar i situatës. Kurrë cilëson e tij, si udhëheqës Nr. 1, propozon përberjen e Byrosë politike të atëherestme, që Hoxha e cilëson Mehmetin një nga "udhëheqësit më të egër të Partise, më të talentuar, më të domosdoshëm" për... "që ka nevojë të frenohet disi sepse është shumë i rrembyer", në të njëjtën kohë.

Kur sjell ndër mend retrospektivisht personalitetin e profesorit të ri të Liceut që njohë në Korçe, nuk mund të mos habitem me faktin që sot, në mesues insinjierant, drejton fatet e Shqipërisë. Asgjë të veçantë nuk kish. Mëpo për hir të së vërtetës duhet të pranohet se personi insinjierant që ish profesor më 1977-78 në Korçe, më duket fare i ndryshëm kur e takova në maj, si partizan. Dhe këtu i konstatohet presenca e tij. E bërtet qartësisht se "presenca e tij është, në fakt, në të gjithë vendet e Shqipërisë".

THJESHTJE, komunistin e mesme, fshatarin e bariun. Gruan dhe te riun. Në te njejtën kohë nuk duhet harruar se pergjegjesite te kalitin. Njerez qe gjer dje te duken zero, po i ve ne nje post me rendesi, te impojojne me vone me funksionet e tyre. Enveri ka bere per shume vjete me radhe shkollën e pushtetit. Dhe e verteta eshte se ka dijtur te perfitojte nga eksperienca e tij, nga pergjegjesite personale, nga ushtrimi i fuqise q' i ia dha. Pergjegjesite te smadhohen ne syt e te tjereve. (natyrisht me konditen qe te dish t'i perballosh me sukses deri ne nje fare pike). Kjo ka ndodhur edhe ne Enverin.

Si çdo njeri ka te metat e tij. Matyrishy keto fshihen ne Shqiperi. Personalisht mendoj se midis te metave te tij duhet te përmendur:

a) megollamia e tij. Kulti i personalitetit qe i eshte bere per vjete te tera, ia ka fryre mente. Enveri i 1954-es, e pa dysim edhe i sotme nuk eshte Enveri i kohes se okupacionit. Atehere, ne takimet me njerezit e popullit ishte me i dashur, me njeri. Tani, kur del per fjalime, eshte me teper robot se sa njeri, me teper theatral se sa natyral. Ka veteopinacionin se eshte i vetmi, i nezevendësuar.

b) Ketu ne Greqi kam degjuar se eshte edhe pederast. Sa kohe isha ne Shqiperi nuk me kish zene veshi diçka te tille. Ketu, kete te mete, e konsiderojne si nje fakt te kryer. Përcaktojne bile se Hari Samarxhiu, nje tregëtar lekuresh i emigruar qe nga 1943 ne Greqi, - ne gjendje te mire ekonomike tani ne Selenik-, e ka patur dylber te tij. Matyrisht, personalisht, es mund ta përgenjeshitroi, es mund ta vertetoj kete akuzë.

c) Dobesi te theksuar ndaj grave. Sa kohe qe ish profesor ne Korçe, kish famen e nje Don Juan'i. Me kete e ndihmonte edhe paraqitja e tij. Bile nje nga "amantet" e tij -vajze nga me te bukurat atehere ne Korçe, ndodhet tani e martuar ne Selenik; Tanca ~~MISHU~~ MISHU (me burin e çuperise Tanca ~~MISHU~~ Manu). Si ndjekes fastanesh njiheshe edhe gjate kohes se okupacionit. Qe nga 1945-te e ketej, nuk kam degjuar gje mbi aventurat erotike te tij.

d) Mungesen e çdo sentimentali. Ka djegur, kurdohere, bashkepunete vret e tij me te aferte. Jashte karrieres, jashte jetes politike te tij, nuk ka llogaritur gje. As miqesit e vjetera, as lidhjet familjare: ka patur ndanjerë parasysh (dergoi ne vdekje burrin e se motres, Omarin, nje nga kreret e Ballit Kombetar, ne shëpin e te cilit edhe kish qendruar per t'u fshetur gjate okupacionit si ilegal; Koçin e Xoxes, dhe te gjithë nje qe tij te dikurshe. "Nevojat shtetërore" dhe "ambicjet personale" kanë qone kurdohere permbi sentimentet. Ka treguar nje egersi, e cila, ne te shumten e rastëve, ish jo e domosdoshme. Ka preferuar kurdohere zgjidhjet ekstremiste, radikale. Dhe te gjitha ketë ka dijtur t'i paraqise si Port Pilati.

Translation

The Central Committee
The Political Bureau

Enver HOXHA

I made his acquaintance at the French classical school of Korce. Enver HOXHA was professor of moral philosophy, and he taught the low classes of that school. At that time I attended the third grade of the French classical school. After a year of teaching, Enver HOXHA was expelled from the school because of his leftist ideas. I met Enver HOXHA five years later after I graduated from the French school. During the occupation and during the war of liberation we met very seldom. However, we talked like simple acquaintances, there was not intimacy between us. Once, during the occupation, I myself with the support of his two life-guards, guided Enver HOXHA to a safe-house in Korce. In 1946 I met Enver HOXHA in Belgrade for the last time. Enver HOXHA headed an Albanian delegation which negotiated, and signed the treaty of peace, friendship, and collaboration between Albania and Yugoslavia. At that time I was press-attache' by the Albanian legation in Belgrade. I accompanied Enver HOXHA, in a tour of one week, through the whole Yugoslavia (Serbia, Bosnia, Croatia, and Slovenia). Since then I saw him only passing by car through Tirana, and in the occasion of some parade. The following information about Enver HOXHA are in part my own opinion, and deductions from what I heard in Albania from my friends and my acquaintances. Since the foundation of the Party, he has always been the number one man. He is the only person who remained from the first Central Committee, which was elected in November 1941 by Miladin POPOVIC. (Note : Miladin POPOVIC, and Dusan MUGOSHA founded, handled, supervised the Albanian Communist Party. Miladin POPOVIC was killed in 1945 in Kosovo by an anticommunist Albanian.) Enver HOXHA always has been political secretary of the Party. For a short time only, his position was in danger when Koci XOXE became organizer secretary of

Page 2 cont'd

the Party. (in 1948)

Generally speaking and especially here in Greece people believe that the man who keeps under control the situation in Albania is Mehmet SHEHU. I am not of that opinion. I believe the man who keeps under control the situation in Albania is Enver HOXHA. Mehmet SHEHU is his closest collaborator, his right hand. The true dictator was and remained Enver HOXHA. Mehmet SHEHU is the number two man. Reading the free press, I have noticed sometime that Enver HOXHA appeared not to be a strong man, i. e. is described like a mild temper, and for this reason someone should bear pressure upon HOXHA. I do not agree. HOXHA is a strong man, a man who knows the job. No doubt about it. Mehmet SHEHU is more severe. Mehmet SHEHU has a strong tendency. These characteristics are essential to a leader in a totalitarian regime. But we should not forget that parallel with these merits, Mehmet SHEHU has his big demerits: he is capricious, he is too aggressive, and he always needs someone to restrain his anger. Furthermore, SHEHU considers all his desires as realities. He does not know how to restrain his passions. Entirely different from Mehmet SHEHU, Enver HOXHA is more politician, he is more diplomatic, he is more realistic. HOXHA's entire life shows that he was guided by the principle : " measure it seven times before you cut it " (note : it is an Albanian proverb to demonstrate the wisdom) Mehmet SHEHU is another type of man, he is sanguine. Enver HOXHA knows where the limits stand in every controversy. Enver HOXHA does not have the courage of a stubborn soldier (like Mehmet SHEHU), but HOXHA has the courage of a talented diplomat. Enver knows when he must submit to necessity, and when to make concessions. Mehmet SHEHU is extremist intransigent. Enver HOXHA has common sense. He also is able to demonstrate in the same time that he has sense of pleasure when he is really annoyed with someone. Enver HOXHA, no doubt,

Page 3 cont'd

is a very respected man within the Party. He is the indisputable leader in Albania. Enver HOXHA is a popular man among the masses of the Party. Beside his merits, the so-called cult of personality had influenced in many years the masses of the Party. Enver as a talented diplomat avoids to put himself in any embarrassing position. When, for example, he should take some decisions, measures, and open anti popular orientation, then he knows how to disengage himself. He charges someone (for example Mehmet SHEHU) to put in to force the various measures. In all his career, he never involved himself directly with responsibilities of these nature. He avoided himself to take uncertain decisions. In all the occasions he was able to manoeuvre in charging others to put into execution the orders. The example of Koci XOKI's execution was a masterpiece ability by Enver HOXHA. Other examples : In 1952 the Central Committee discussed one of the most difficult problems, the " agricultural problem ". Enver HOXHA charged Mehmet SHEHU in preparing the report for the masses. The result : The Plenum, according to leading principle contained in SHEHU's report, decided to make known to the masses the " integral collectivization ". Ten days later (certainly because those were Moscow's decisions) the Plenum of the Central Committee, but this time based on a second report prepared by Enver HOXHA himself, condemned the word of the " integral collectivization ". At about the same period the Party discussed the aggravation of the struggle among the classes. For all the responsibilities of this anti popular struggle (executions without trials, arrest of masses, dismissal of suspected employees in the administration), Enver HOXHA, again charged Mehmet SHEHU. HOXHA hidden himself purposely. A few months after at the Congress of the Party was noticed the fact of aggravation of the struggle among classes, Enver HOXHA showed up as the savior of the situation.

Page 4 cont'd

When as number one man, Enver proposed the composition of that time Political Bureau, HOXHA quoted Mehmet SHEHU " one among the best leaders of the Party, the most talented man, the most indispensable person " but who in the same time " always needs someone to restrain his anger. "

When I think about Enver HOXHA whom I met at the French classical school of Korçe, I confess I wonder how that insignificant young professor directs today the destiny of Albania. He was a very simple man. But for the sake of the truth I should admit that the insignificant professor who taught in Korçe in 1937 - 1938 appeared to me completely transformed when I met him again in the woods as a partisan. He has personality. He imposed himself upon the masses, he was born a demagogue. He is a good speaker. He knows how to excite better than anybody else the simple partisan, the average communist, the farmer, the shepherd, the woman, and the young man.

Like any other man, Enver HOXHA has his own demerits too. Certainly these demerits cannot be noticed in Albania. I believe I should mention the following his demerits :

- a) Enver HOXHA is megalomaniac. The cult of personality has turned his head. He is not anymore the man of the occupation period. At that time he was very kind and comprehensive talking to people, while today HOXHA has turned himself into a robot.
- b) I heard in Greece that Enver HOXHA is also homo - sexual. I have not heard anything similar about him in Albania. For some people in Greece, Enver HOXHA is positively homo-sexual. Furthermore, they(?) pointed out that Enver HOXHA had sexual intercourse with Hari SAMARXHIU, a dealer in skins, migrated in 1943 to Greece. Hari SAMARXHIU lives in Salonica at the present time. He is a wealthy man. I cannot neither deny nor cannot I confirm the news about HOXHA's immorality.

Page 5 cont'd

c) The women are his weak point. When HOXHA was professor in Korca, he was known like Don Juan. He was handsome. One of his mistresses named Tanca MISHU (maiden name Tanca MANU) lives at the present time in Salonica.

d.) The absence of noble sentiments. He burnt out his closest collaborators he did not care even for his relatives. He condemned to death Bari QMARI, his brother-in-law, one of the leaders of the Balli Kombetar. Enver HOXHA found shelter in QMARI's house during the occupation. (Note : I may say during the occupation of Germans (1943) because during the Italian occupation Enver HOXHA was working in Tirana.) Enver HOXHA condemned to death Keci XOXE and many other his previous close friends.

COMMENT : Talking about the political abilities of Enver HOXHA, Aleke came out with a funny remark. He wonders how that young professor directs today the destiny of the country.

In my opinion there are two persons whom I know personally, who may tell us in details about Enver HOXHA's immorality and other aspects of his life. They are : Ramazan QOSJA, born in Tirana about 1920, married, with a child, migrated to this country in 1956, lives at the present time in New York City. (I do not know the address). Ramazan QOSJA was a money-changer, and he knows Enver HOXHA very well.

Loro BRAHIMI, approx 60 years old. In 1946 or 1947 Loro BRAHIMI was a personal life-guard of Enver HOXHA when he visited Paris. In 1948 Loro BRAHIMI returned to Albania, and in 1949 escaped from Albania to Yugoslavia, then to Italy. Loro BRAHIMI lives today with his family in Paris. He knows everything about Enver HOXHA.